

**NOWE STANOWISKA ZGNIOTKA CYNOBROWEGO *CUCUJUS CINNABERINUS*
(SCOPOLI, 1763) (COLEOPTERA: CUCUJIDAE)
W CENTRALNEJ I WSCHODNIEJ POLSCE**

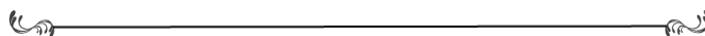
**NEW RECORDS OF THE FLAT BARK BEETLE *CUCUJUS CINNABERINUS*
(SCOPOLI, 1763) (COLEOPTERA: CUCUJIDAE) IN CENTRAL
AND EASTERN POLAND**

RADOSŁAW PLEWA¹ , TOMASZ JAWORSKI²

Zakład Ochrony Lasu, Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3,
05–090 Raszyn; e-mail: ¹r.plewa@ibles.waw.pl, ²t.jaworski@ibles.waw.pl

ABSTRACT: The paper presents nine new localities of the flat bark beetle *Cucujus cinnaberinus* in the five zoogeographical regions (Mazowian Lowland, Podlasie Lowland, Małopolska Upland, Lubelska Upland and Sandomierska Lowland) and also summarizes the state of knowledge about distribution of this species in central and eastern Poland.

KEY WORDS: saproxylic beetle, protected beetle, faunistics, new localities, Poland

Wstęp

W Polsce zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) objęty jest ścisłą ochroną gatunkową (Rozporządzenie 2016), natomiast w prawie europejskim wymieniony został w Załącznikach II i IV Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa 1992). Umieszczenie gatunku w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej jest podstawą do wyznaczania obszarów chronionych, natomiast gatunki z Załącznika IV muszą być objęte ochroną ścisłą na terenie całej Unii Europejskiej, niezależnie od tego czy ich populacje znajdują się w obszarach Natura 2000 czy poza nimi (Gutowski i Przewoźny 2013). Poza objęciem ochroną prawną, *C. cinnaberinus* został także umieszczony na polskiej czerwonej liście zwierząt, z kategorią zagrożenia – LC (gatunek najmniejszej troski) (Pawłowski i in. 2002).

Od chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. obserwuje się wyraźny wzrost zainteresowania omawianym gatunkiem. Związane jest to między innymi z obowiązkiem nałożonym na kraje członkowskie, które zobligowane są do systematycznego prowadzenia monitoringu siedlisk i gatunków w ramach obszarów Natura 2000. Zgniotek cynobrowy najczęściej spotykany jest w zwartych kompleksach leśnych, w środowiskach stosunkowo wilgotnych, w niewielkim stopniu przekształconych przez człowieka, jak np. zadrzewienia w dolinach rzek. Takie miejsca cechują się ciągłością występowania starych i zamierających drzew, które stanowią dogodne siedliska dla tego gatunku (Ruta i in. 2021). Tym niemniej, od około dekady w Europie Środkowej, obserwuje się wyraźny wzrost liczby stanowisk zgniotka w środowiskach o charakterze antropo-

genicznym, jak parki, plantacje czy nasadzenia topolowe (Horák i in. 2010).

Celem niniejszej pracy jest uzupełnienie wiedzy na temat rozmieszczenia *C. cinnaberinus* w centralnej i wschodniej Polsce. Podsumowano również dotychczasowe informacje o występowaniu gatunku w poszczególnych krainach zoogeograficznych (zgodnie z podziałem Burakowskiego i in. 1986).

Wyniki

Nizina Mazowiecka

Nadleśnictwo Radziwiłłów [UTM: DC58], Leśnictwo Zakrzew, oddz. 82b, 16.03.2023, 1 ex. (larwa), pod korą stojącego dębu szypułkowego *Quercus robur* L., obs. R. Plewa.

Prezentowane stanowisko znajduje się w izolowanym fragmencie lasu, położonym około 10 km na południe od granic Kampinoskiego Parku Narodowego. Drzewo, na którym odnaleziono zgniotka miało około 30 lat i na przeważającej powierzchni pozbawione było kory. Larwa została znaleziona w odziomkowej części pnia (Ryc. 1).

Nadleśnictwo Chojnów [DC67], Leśnictwo Podkowa Leśna, oddz. 390Fb, ur. Rozłogi, 27.11.2024, 8 exx. (larwy), pod korą stojącej wierzby kruchej *Salix fragilis* L., obs. R. Plewa.

Stanowisko znajduje się w dolinie rzeki Basinka, na terenie bagiennym. W skład zadrzewienia, gdzie znaleziono larwy, oraz sąsiadujących drzewostanów wchodzi głównie olsza czarna *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., wierzba krucha oraz brzoza brodawkowata *Betula pendula* Roth w wieku około 80 lat. Ponadto znajdują się tam martwe drzewa stojące i leżące oraz liczne złomy.

Rycina 1. Zamarły dąb szypułkowy *Quercus robur* L. – miejsce znalezienia zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (Scop.) na terenie Nadleśnictwa Radziwiłłów.

Figure 1. Dead oak *Quercus robur* L. – the site of the finding of *Cucujus cinnaberinus* (Scop.) in Radziwiłłów Forest District.

Izdebno Kościelne ad Grodzisk Mazowiecki [DC67], 27.11.2024, 3 exx. (larwy), pod korą dwóch stojących topól czarnych *Populus nigra* L., obs. R. Plewa.

Larwy znalezione zostały na drzewach tworzących odizolowany, przydrożny szpaler w wieku około 50 lat. Pomimo niedalekiego sąsiedztwa od poprzedniego stanowiska (ok. 2,5 km), obie lokalizacje są od siebie mocno izolowane, a pomiędzy nimi przebiega autostrada A2.

Droga Gole-Regów, ad Błonie [DC68], 28.04.2022, 20 exx. (larwy), pod korą leżącej topoli czarnej *P. nigra*, obs. R. Plewa (Ryc. 2).

Zasiedlone drzewo znajdowało się w przydrożnym szpalerze obok kilkunastu innych, stosunkowo rzadko rozmieszczonych drzew, tj.: lipa drobnolistna *Tilia cordata* Mill., jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* L. i brzoza brodawkowata *B. pendula*. Oprócz *C. cinnaberinus* odnotowano również kilkanaście larw *Pyrochroa coccinea* (Linnaeus, 1760) (Coleoptera: Pyrochroidae), larwy *Xylotrechus rusticus* (Linnaeus, 1758) (Coleoptera: Cerambycidae) w kolebkach poczwarkowych i opuszczone żerowiska larw *Agrilus ater* (Linnaeus, 1767) (Coleoptera: Buprestidae).

Obecnie najliczniejsze stanowiska zgniotka cynobrowego na terenie Niziny Mazowieckiej znajdują się na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego (Marczak 2016). Poza Parkiem gatunek ten notowany był jeszcze z kilku rozproszonych stanowisk: Warszawa-Bielany (Hildt 1893), Nowy Dwór Mazowiecki (Plewa i in. 2011), Park Młociński w Warszawie (Czaja 2019), Las Młochowski koło Podkowy Leśnej (Plewa 2022), Czosnów nad Wisłą, Orzechowo nad Narwią (Sikora i in. 2023) i rez. Las Kabacki w Warszawie (Tatur-Dytkowski i Górski 2024). Nie można wykluczyć, że w przyszłości odkryte zostaną kolejne stanowiska zgniotka cynobrowego na terenie Niziny Mazowieckiej. Wydaje się, że dogodne dla niego siedliska mogą występować np. na terenie Puszczy Bolimowskiej, w Lasach Radziejowickich, czy we wschodniej części Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego.

Rycina 2. Ścięta topola czarna *Populus nigra* L. zasiedlona przez zgniotka cynobrowego *C. cinnaberinus* przy drodze Gole-Regów.

Figure. 2. A cut black poplar *Populus nigra* L. colonized by *C. cinnaberinus* on the Gole-Regów road.

Podlasie

Nadleśnictwo Rudka [FD14], Leśnictwo Bajraki, oddz. 178c, 12.2020, 1 ex., do pułapki typu Geolas, leg. T. Jaworski.

Prezentowane stanowisko znajduje się w centralnej części Podlasia. Na tym obszarze większość drzewostanów stanowią rozdrobnione kompleksy leśne, jednak w wielu miejscach znajdują się dobrze zachowane, ponad 100-letnie drzewostany mieszane.

C. cinnaberinus na terenie omawianej krainy zoogeograficznej wykazywany był przede wszystkim z dużych i zwartych kompleksów leśnych, jak Puszcza

Knyszyńska (Gutowski i in. 2024). Pozostałe dane z tej krainy pochodzą głównie z obszarów bezpośrednio przylegających, tj. Puszczy Białowieskiej czy Puszczy Augustowskiej na Pojezierzu Mazurskim (Ruta i in. 2021). Ostatnio został wykazany także z rez. Jata koło Łukowa (Sikora i in. 2023).

Wyżyna Małopolska

Nadleśnictwo Grójec [DC71], Leśnictwo Borowina, rez. Sokół, oddz. 231, 20.03.2020, 3 exx. (larwy), pod korą zmarłej, leżącej olszy czarnej *A. glutinosa*, obs. T. Jaworski.

Prezentowane stanowisko znajduje się w dolinie rzeki Pilicy. Położone jest około 20

km na zachód od stanowiska położonego na obszarze Natura 2000 „Dolina Dolnej Pilicy” (Nadleśnictwo Dobieszyn), które wymienione zostało w pracy Miłkowskiego (2020).

Na terenie Wyżyny Małopolskiej znanych jest pięć stanowisk zgniotka cynobrowego, z których dwa znajdują się na terenie Radomia (dzielnice: Borki, Piotrówka), a pozostałe w dalszej odległości od miasta. Na tym obszarze gatunek najczęściej spotykany był w lasach łągowych w dolinach rzek (Miłkowski 2012, 2020).

Wyżyna Lubelska

Nadleśnictwo Strzelce [GB04], Leśnictwo Stefankowice, rez. Liski I, oddz. 124a, 27.03.2018, 10 exx. (larwy), pod korą leżącej sosny pospolitej *P. sylvestris* L., obs. T. Jaworski i R. Plewa.

Stanowisko znajduje się na obszarze Strzeleckiego Parku Krajobrazowego. Jest to kompleks odizolowany od innych lasów, zwłaszcza po polskiej stronie granicy polsko-ukraińskiej. Dane o występowaniu *C. cinnaberinus* na tym terenie podawali: Plewa i in. 2014 [FB94], Kadej i in. 2022 [FB95] oraz Sikora i in. 2023 [FB95].

Nizina Sandomierska

Nadleśnictwo Lubaczów [FA65], Leśnictwo Budomierz, oddz. 78, 17.10.2017, 7 exx. (larwy), pod korą stojącej sosny pospolitej *P. sylvestris*, obs. R. Plewa.

Nadleśnictwo Lubaczów [FA76], Leśnictwo Dziewięcierz, ad Niwki, 7.07.– 23.09.2015, 2 exx., do pułapki barierowej typu IBL-2, drzewostan sosnowy, leg. A. Sowińska i W. Janiszewski, det. R. Plewa.

Wcześniejsze dane o występowaniu *C. cinnaberinus* z terenu Niziny Sandomierskiej pochodziły ze Stalowej Woli (Liana 2001), rezerwatów Zabłocie i Bór

(Wojton i Wiśniowski 2020) oraz rezerwatu Jedlina (Sikora i in. 2023).

Podziękowania

Składamy serdeczne podziękowania dr Alicji Sowińskiej i Wojciechowi Janiszewskiemu (byłym pracownikom Zakładu Ochrony Lasu IBL w Sękocinie Starym) za przekazanie informacji o zgniotku cynobrowym z Nadleśnictwa Lubaczów.

Bibliografia

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1986. Chrząszcze Coleoptera – Cucujoidea, część 1. Katalog Fauny Polski, Warszawa, 23 (12): 1-266.

Czaja M. 2019. Stwierdzenie zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w Parku Młocińskim w Warszawie. Kulon, 24: 67-68.

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 22.7.1992/15/t. 2.

Gutowski J.M., Przewoźny M. 2013. Program NATURA 2000 jako narzędzie ochrony chrząszczy (Coleoptera) w Polsce. Wiadomości Entomologiczne, 39 (Supl.): 5-40.

Gutowski J.M., Sućko K., Lasoń A., Borowski J., Byk A., Gazurek T., Greń Cz., Komosiński K., Królik R., Kubisz D., Mazur M.A., Mokrzycki T., Plewa R. 2024. Chrząszcze (Coleoptera) Puszczy Knyszyńskiej. Wydawnictwo Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary.

Hiltdt L.F. 1893. Przyczynek do fauny chrząszczy podolskich. Pamiętnik Fizyograficzny, 12 (3): 209-235.

- Horák J., Vávrová E., Chobot K. 2010. Habitat preferences influencing populations, distribution and conservation of the endangered saproxylic beetle *Cucujus cinnaberinus* (Coleoptera: Cucujidae) at the landscape level. *European Journal of Entomology*, 107: 81-88.
- Kadej M., Zając K., Gutowski J.M., Jaworski T., Plewa R., Ruta R., Sikora K., Smolis A., Magoga G., Montagna M., Andreas E., Birkemoe T., Bonacci T., Brandmayr P., Heibl Ch., Cizek L., Davenis S.A., Fuchs L., Horák J., Kapla A., Kulijer D., Merkl O., Müller J., Noordijk J., Saluk S., Sverdrup-Thygeson A., Vrezec A., Kajtoch Ł. 2022. Disentangling phylogenetic relations and biogeographic history within the *Cucujus haematodes* species group (Coleoptera: Cucujidae). *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 173: 107527.
- Liana A. 2001. *Cucujus cinnaberinus* (Scop.) (Coleoptera, Cucujidae) w Puszczy Sandomierskiej. *Notatki Entomologiczne*, 2 (1): 9.
- Marczak D. 2016. Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* w Kampinoskim Parku Narodowym i uwagi o jego monitoringu. *Studia i Materiały CEPL w Rogowie*, 18 (49A): 142-152.
- Miłkowski M. 2012. Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w Radomiu. *Kulon*, 17: 139-141.
- Miłkowski M. 2020. Nowe stanowiska zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w okolicach Radomia. *Wiadomości Entomologiczne*, 39 (1); online 4A: 17-19.
- Pawłowski J., Kubisz D., Mazur M. 2002. Coleoptera chrząszcze, In: Głowaciński Z. (Ed.), *Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych Polsce*. 88-110 ss., IOP PAN, Kraków.
- Plewa R. 2022. Ekspertyza dotycząca występowania oraz zachowania stanu siedliska zgniotka cynobrowego (*Cucujus cinnaberinus*) oraz potencjalnego wpływu wykonywanych zabiegów gospodarczych na jego populację. Sękocin Stary, [maszynopis].
- Plewa R., Hilszczański J., Jaworski T. 2011. New records of some rare saproxylic beetles (Coleoptera) in Poland. *Opole Scientific Society Nature Journal*, 44: 120-131.
- Plewa R., Hilszczański J., Jaworski T., Sierpiński A. 2014. Nowe i rzadko spotykane chrząszcze (Coleoptera) saproksyliczne wschodniej Polski. *Wiadomości Entomologiczne*, 33 (2): 85-96.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. *Dziennik Ustaw z 2016*, poz. 2183.
- Ruta R., Buchholz L., Biwo T., Adamski M. 2021. Występowanie zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (Coleoptera: Cucujidae) w zachodniej Polsce: czy historia lasu ma znaczenie? *Wiadomości Entomologiczne*, 40 (2); online 7A: 14-30.
- Sikora K., Zając K., Bieniek A., Jaworski T., Kadej M., Plewa R., Gutowski J.M., Ruta R., Smolis A., Eckelt A., Bonacci T., Brandmayr P., Čížek L., Davenis S.A., Fuchs L., Heibl Ch., Horák J., Kapla A., Kulijer D., Olbrycht T., Merkl O., Miłkowski M., Müller J., Noordijk J., Saluk S., Thomaes A., Vrezec A., Kajtoch Ł. 2023. Phylogeography and distribution

modelling reveal the history and future of a saproxylic beetle of European conservation concern. *Journal of Biogeography*, 50 (7): 1299-1314.

Tatur-Dytkowski J., Górski P. 2024. Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w rezerwacie Las Kabacki w Warszawie. *Wiadomości Entomologiczne*, 43 (online 10N): 20-22.

Wojton A., Wiśniowski B. 2020. Nowe stanowiska zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w Polsce południowo-wschodniej. *Wiadomości Entomologiczne*, 39 (3); online 12N: 5-7.